

Kazen za hrabrost?

»Razmere so zelo različne. Kultura in narodnost sta v Trstu izbira: pomislimo na Oberdanka in Slataperja. Nekaj drugega so prebivalci tako imenovane Beneške Slovenije (Slavia Veneta). Bili so simbol hrabrosti italijanskih alpincev v Albaniji in Rusiji. Zdi se mi, da jih težko smatramo za manjšino.«

Tako je odgovoril bivši predsednik republike in dosmrtni senator Francesco Cossiga na vprašanje, kaj meni o zahtevi, naj se slovenski manjšini v Italiji zagotovi enako ravnanje — glede manjšinskih pravic — na vsem

DRAGO LEGIŠA

ozemlju, kjer ta manjšina živi, se pravi v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Senator Cossiga je bil v drugi polovici marca na obisku v Sloveniji, kjer je prejel najvišje slovensko odlikovanje v znak priznanja in hvaležnosti za njegovo pomoč pri slovenski osamosvojitvi (Glej »Il Piccolo« z dne 21.3.1993).

Vprašanje enake ravni zaščite za celotno slovensko manjšino v Italiji je gotovo izrednega pomena zlasti za naše ljudi v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini, kjer jim italijanska država doslej dejansko ni priznala nobene manjšinske pravice, saj do danes ni tam niti ene same državne šole s slovenskim učnim jezikom, da šol drugih vrst in stopenj niti ne omenjamo. Uradna Italija kratkomalo ne priznava, da v videmski pokrajini živijo ljudje, katerih materin jezik je slovenski. Kot zgovorno izhaja iz zgoraj navedenih izjav, je takšnega mnenja tudi bivši predsednik Republike Italije in zdaj dosmrtni član rimske senatne zbornice.

Z njegovo sodbo o razmerah v Trstu se sicer ne moremo povsem strinjati, vendar nas ta trenutno toliko niti ne zanima. Naravnost zaprepasčeni pa smo nad njegovim modrovanjem o razmerah v Benečiji. Tamkajšnji ljudje naj bi predstavljali nič manj kot »simbol hrabrosti italijanskih alpincev«, ki so se borili »v Albaniji in Rusiji«. Ne dvomimo, da

Kriza v Italiji dosegla višek

Vse kaže, da je politična oziroma institucionalna kriza v Italiji dosegla višek. Ministrski predsednik Amato že govori o novem italijanskem osmem septembru. Letos bo namreč v septembru potekalo natančno 50 let od brezpogojne kapitulacije tedanje Italije pred zavezniki, ki so se pripravljali na dokončen naskok na to, kar je še ostalo od nekdanjega močnega nacionalsocialistične in fašistične trdnjave.

Trije dogodki s konca zadnjega in začetka tega tedna povsem opravičujejo trditev, da se v Italiji zares nahajamo tik pred korenitimi političnimi spremembami. Najprej je kot strela z jasnega tresčila v svet vest, da je sodno obvestilo prejel v mednarodni javnosti gotovo najbolj znan italijanski politik, to je Giulio Andreotti. V njegovem primeru pa naj ne bi šlo za prejemanje podkupnin ali za izsiljevanje ter nezakonito financiranje političnih strank, ampak za nekaj mnogo hujšega: nič manj kot za sodelovanje z mafijo! Sodniki iz Palermo so dostavili predsedniku senata spis, ki obsega kar 250 strani, pristojna senatna komisija pa je spis že začela preučevati in je treba pričakovati, da se Andreotti tokrat ne bo mogel več izogniti redni sodni ob-

ravnavi, kot se je v svoji več kot 40-letni parlamentarni karieri izognil že kar sedemindvajsetkrat.

Pomemben dogodek predstavljata dalje sodni obvestili za nekdanjega notranjega ministra, poslanca Gavo, ter bivšega ministra, poslanca Pomicina. Na oba leti huda obtožba, da sta sodelovala z neapeljsko kamoro, se pravi z neapeljsko obliko mafije. Za vsem tem pa je prišel še izstop poslanca Maria Segnija iz krščansko-demokratske stranke z utemeljitvijo, da se ta stranka po njegovem ne more prenoviti. Segni je, kot znano, glavni pobudnik za referendum, ki bo 18. aprila.

Kot vidimo, je zdaj pod udarcem Krščanska demokracija, se pravi stranka, ki je bila v Italiji ves čas po vojni glavna nosilka oblasti, ker je po glasovih bila tudi zdaleč najmočnejša italijanska politična formacija. Zaradi odločnega nastopanja sodne oblasti so se torej morda celo usodno zamajali temelji vseh dosedanjih italijanskih vladnih strank. To najbolj zgovorno izhaja iz dejstva, da so v zadnjem času odstopili glavni tajniki vseh političnih strank, ki so dolga leta sestavljali vladno, to je večinsko koalicijo. Odstopili so tako tajnik socialistične stranke Craxi, tajnik liberalne stranke

Iz vsebine:

*Dr. G. Devetak:
Postopno vključevanje
Slovenije v industrijsko
razviti svet (str. 3)*

*p. dr. Marijan Šef:
Kako slovenska Karitas
skrbi za begunce (str. 5)*

*Miro Oppelt:
Zasedanje v Benetkah,
ki je zadevalo tudi našo
manjšino (str. 2)*

*Športnik tedna:
Košarkar Igor Civardi
(str. 8)*

Altissimo, tajnik republikanske stranke La Malfa in nazadnje še tajnik socialdemokratske stranke Vizzini (kot glavni vzrok je navedel strankino zadolžitev, ki se ne more odpraviti na zakonit način).

V glavnih italijanskih dnevnikih se pojavlja v zadnjih dneh zahteva, naj sedanja vlada ministrskega predsednika Amata odstopi še pred 18. aprilom, ko bo referendum. Sestavila naj bi se tako imenovana institucionalna vla-

III ► 5

Predsednik Turello o pripravah na Osimo II

Vinicio Turello

Predsednik deželne vlade Turello je pred dnevi poročal pristojnim komisijama deželnega sveta o poteku priprav na pogajanja med Italijo in Slovenijo o t. im. Osimu II. Uvodoma je dejal, da bo deželna vlada pobliže spremljala te pogovore in tudi sproti seznanjala rimsko vlado s svojimi stališči, predlogi in zahtevami. Potem ko je naglasil, da so državne meje nedotakljive, je pristavil, kako si je treba prizadevati, da meje ne bi predstavljale ovire za pretok ljudi in blaga, da bi torej ohranile le nekakšen upravni značaj. Opozoril pa je na vprašanje meje na morju, ki bi se z novim dogovorom med obema državama mogla tako spremeniti, da bi tudi največje ladje lahko zaplule v tržaško pristanišče, ne da bi jim grozila nevarnost, da zaplovejo v slovenske teritorialne vode. Strinjal se je dalje z zunanjim mini-

strstvom, ki je opozorilo slovensko in hrvaško vlado na nevarnost, da bi nova zakonodaja obeh republik preprečila vsak pogovor o možnosti vračanja posesti oziroma lastnine nepremičnin nekdanjim prebivalcem v Istri in drugod na Hrvaškem.

Turello je dalje naglasil, kako bi bilo prav, če bi se veljavnost videmskega sporazuma raztegnila na celotno Istro, kot se je tudi zavzel za uvedbo nekakšnega brezcarinskega režima za celotno obmejno območje, kar naj bi bilo, če prav razumemo, nekakšno nadomestilo za industrijsko pristo cono na Krasu, o čemer govori osimska pogodba iz leta 1975. Na koncu je predsednik Turello omenil vprašanje zaščite italijanske manjšine v obeh sosednjih republikah, ni pa omenil problema zaščite naše slovenske manjšine.

III ► 5

RADIO TRST A

Ponovni vzpon geopolitike

Zasedanje v Benetkah, ki je zadevalo tudi našo manjšino

V Benetkah se je pretekli konec tedna odvijalo dvodnevno plodno in poglobljeno zasedanje na temo: Vojna v Evropi — Jadran, Jugoslavija, Balkan. Organizirali so ga ob izidu prve številke geopolitične revije skupine Espresso LIMES. Naravno, da je prva, dvojna številka na 300 straneh posvečena tej tematiki, značilen pa je tudi naslov revije, ki navaja novo zanimanje za vprašanje meja. Pomembnost zasedanja dokazuje ta stalna prisotnost na zasedanju glavnega tajnika zunanjega ministristva, veleposlanika Bottaia in zaključni nastop zunanjega ministra Colomba. Sodelovali so najvidnejši italijanski zunanje politični izvedenci.

Po padcu berlinskega zidu mora Italija oblikovati nov koncept nacionalnega interesa, saj je padel ameriški protektorat v zunanji politiki, zaradi katerega se je italijanski zunanje politični pristop osredotočil v povojnem obdobju na vprašanja evropskega združevanja. To splošno tezo je sicer Colombo odločno zanikal in svaril pred pavšalnimi ocenami. Poudaril je veliko vlogo Italije pri povojni izbiri za demokracijo in svobodo, pri oblikovanju atlantskega zavezništva, pri utrjevanju evropskega združevanja vse do doprinosa za premostitev bližnjevzhodne krize in do sedanje prisotnosti na kriznih žariščih v Afriki. V uvodnem nastopu prvega dela zasedanja je veleposlanik Bottai dejal, da sta bili Evropa in Italija iznenadeni ob razsulu Titove federacije. Počutili sta se nelagodno. Sedaj je treba premostiti konflikte za vpliv na Balkanu in si prizadevati za obnovo sožitja.

V delu, posvečenem Osimu in istrskemu vprašanju, je bil glavni poročevalec ravnatelj Zavoda za mednarodne zadeve Stefano Silvestri, ki je nastopil proti revizionističnim težnjam. Interes Italije je podpora in sodelovanje s Slovenijo in Hrvaško. Osimski dogovor je bil velik državniški podvig, kar je italijanska politika iz notranjih razlogov zakrivala. Meja je nedotakljiva. Posodobiti je treba gospodarski del, vzporedno bo prišlo tudi do izboljšanja položaja manjšin. V razpravi je bilo nasprotno stališče tržaškega župana Staffierija dokaj osamljeno. Vsekakor njegova teza — meja naj ne bo mit in niti tabu — je končno prišla le do izraza pri poročilih dveh soravnateljcev revije Limes, Luccia Caracciola in Francoza Michela Korinmana, a v zvezi z reševanjem vojne v nekdanjem

jugoslovanskem prostoru in v drugih kriznih žariščih na Vzhodu. Nujno se bo treba sprijazniti z mejnimi spremembami in takomenovanim prostovoljnim, urejenim in mednarodno nadzorovanim preseljevanjem prebivalstva. Gre torej, če smemo pripomniti, za stališče, s katerim sta že pred meseci soglašala Tudjman in Milošević. V ostalem je bila vidna

MIRO OPPELT

zaskrbljenost pred nemškim vplivom.

Colombo je v zvezi z osimskim dogovarjanjem poudaril, da se meja ne tiče več Osima, ker se uresničitev meje izteče ob aplikaciji. Ta norma je izvršeno in priznано dejstvo. Spremembe meja so možne le ob soglasju na osnovi Helsinških dogovorov. Na pogovorih se Italija zavzema za povračilo škode beguncem, tudi za vračanje imovine ali ponovno naselitev z neko obliko trajnejše posesti. Loredana Bogliun Debeljuh se je zavzemala za premostitev meje v Istri in oblikovanje evropske dežele. Colombo je dejal, da gre za mejo med dvema suverenima državama, ki sta nastali iz razsula Jugoslavije. Italija se lahko ukvarja le z lastno mejo in ne z mejo med drugimi. Zavzema pa se, naj se Istra, čeprav razdeljena na dve suverenosti, znajde spet kot enotna. Zaščita manjšine naj bo enotna ob vse večji propustnosti meje.

Med posegi je bil pomemben tudi doprinos Rossa Cicogne za Zvezo tržaških podjetnikov, ki je bila soorganizatorica zasedanja. Zavzel se je za sodelovanje in proti instrumentalizacijam. Zavrnil je zahtevo po tristranskih razgovorih in se zavzel za pospešitev razgovorov med Italijo in Slovenijo in podporo njenim težnjam po vstopanju v Evropo, ožigosal je netenje napetosti iz ozkih krajevnih političnih interesov. Podčrtal je nujnost sodelovanja tržaških gospodarskih operaterjev, ki imajo izredne izkušnje. Ob vsem tem pa nikakor ni omalovaževal pomena zaščite manjšine.

Pregled bogate vsebine revije Limes je priporočljiv vsem, ki se zanimajo za geopolitična vprašanja in za vprašanja manjšin bodisi za spoznanje stališč italijanskih izvedencev in morda tudi za pojasnjevanje stališč slovenske narodnostne skupnosti. Med drugim je presenetljivo stališče uglednega Ernesta Gallija della Loggia, ki v uvodni okrogli mizi trdi, da je treba energično zahtevati recipročnost ravnanja z manjšinami. »Tako kot mi ravnamo z manjšinami, kot na primer s slovensko, tako morajo ravnati druge države v odnosu s člani skupnosti italijanskega izvora«. Med ostalimi prispevki priporočamo tehten doprinos Tita Favretta na temo: Za skladno vizijo italijanskih interesov v vzhodni Evropi. Tržaško zaskrbljenost pa izraža Antonio Sema v članku Strateški trikotnik Trst - Reka - Koper.

S KAKŠNE PRIŽNICE!

Tržaškimi listarskim prvkom je oblast očitno šla v glavo. Drugače si namreč ne moremo razlagati njihovega praviloma arogantnega, neolikanega in naravnost izzivalnega vedenja.

Zadnji takšen primer se je pripetil v ponedeljek, 29. marca, v prostorih tržaškega velesejma, kjer so odpirali t.i. »Transadrio«, to je simpoziji o sodelovanju med pristanišči v severnem Jadranu.

Slovesnosti se je med drugim udeležil podtajnik v ministristvu za promet in trgovinsko mornarico, se pravi tržaški listarski poslanec, izvoljen na listi socialistične stranke. V svojih izvajanjih si je drznil celo žaliti predstavnika slovenske in hrvaške države, češ da sta ti državi pred nekaj desetletji nekako ukradli

mesti ob Jadranu, ki da sta bili tisočletja beneški in italijanski. Sledil je seveda poduk, kako se morajo ravnati civilizirane države.

S kakšne prižnice in v kakšnem trenutku prihaja podtajnikova »pridiga«!

* * *

V drugem krogu državnozbornskih volitev v Franciji so volivci potrdili stanje iz prvega kroga. Zmagala je desnorsredinska koalicija liberalcev in neogolistov, medtem ko so socialisti doživeli velik poraz in imajo v novem parlamentu le nekaj nad 50 poslancev, medtem ko so jih imeli do zdaj nad 270 od skupnih 577. Predsednik republike Mitterand je imenoval za predsednika vlade nekdanjega finančnega in gospodarskega ministra Balladurja, ki je že sestavil novo vlado.

■ PETEK, 2. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Okno na Arabat; 9.00 Literarni utrinek. Napisal Miha Renko; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.00 Alpe-Jadran; 12.40 Naša pesem; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Barvna šahovnica«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 3. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Bučanje himalajskih hudournikov. Piše Rafko Dolhar; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v gledališču Miela v Trstu; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi in sodobna glasba; 18.00 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«. Izzivi in pozivi Marjana Rožanca.

■ NEDELJA, 4. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Skrivnost šepetajočega otoka«; 10.30 Narodnozabavna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovenecv; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«. Izzivi in pozivi Marjana Rožanca; 15.30 Krajevne stvarnosti; 17.00 Sport in glasba.

■ PONEDELJEK, 5. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 9.00 10 minut z...; 9.10 »Ljubi... ne ljubi«, bolj ali manj resnične zgodbe o spogledovanju in nesojenih ljubeznih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.20 Slovenska lahka glasba; 12.40 Naša pesem; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda, radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val (Hit Parade; Fokus); 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 6. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.40 Naša pesem; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val (Tapu kviz); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Jože Babič »Rosa L. - kronika o neki revolucionarki«.

■ SREDA, 7. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovenecv; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.00 Male skrbi — veliko veselje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 8. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marko Sosič: »Rosa na steklu«; 12.00 Moja srečanja z ljudmi v stiski; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

Postopno vključevanje Slovenije v industrijsko razviti svet

Z osamosvojitvijo Slovenije v letu 1991 so nastopile gospodarske težave. Srbija je že pred temi dogodki uvedla več ovir za uvoz slovenskega blaga. Z vojno v Hrvaški in zatem v Bosni in Hercegovini so bili pretrgani gospodarski odnosi z bivšimi jugoslovanskimi republikami, razen če je Slovenija uvažala ali izvažala blago po posebnih kanalih. Sicer pa veljajo za Srbijo in Črno goro (Zvezna republika Jugoslavija) mednarodne sankcije za mednarodno trgovino v najrazličnejših oblikah. Tudi če bi Slovenija želela uvažati ali izvažati z

dr. GABRIJEL DEVETAK

omenjenima republikama, ji to onemogoča mednarodna prepoved. Slovenska podjetja, ki so že pred leti doumela, da je nujno mednarodno sodelovanje v najrazličnejših oblikah, so že pred več leti vzpostavila pristne kooperacijske in druge poslovne odnose s številnimi podjetji v industrijsko razvitem svetu. Razumljivo, da je to premalo za instalirane zmogljivosti, ki jih ima Slovenija.

Slovenija je bila zlasti orientirana pri izvozu na bivše jugoslovanske republike, ki so cenile slovensko blago. To je bilo pa eni strani potuha, ker so se brez posebnih težav razmeroma hitro in enostavno prodajali slovenski proizvodi in oprema. Bivše jugoslovanske republike, zlasti Srbija, pa so brez težav izvažale predvsem v bivšo Sovjetsko zvezo. Obdobje od 1991 dalje (zlasti po izločitvi Slovenije iz bivše SFRJ) je praktično za vse bivše jugoslovanske republike, gospodarsko gledano, težavno in kritično. Kljub težavam pa je za Slovenijo mnogo lažje kot vsem ostalim bivšim jugoslovanskim republikam.

V ilustracijo bi navedli, da je bilo v letu 1990 v Sloveniji registriranih 616 tujih vlaganj, v prvih devetih mesecih naslednjega leta 462 in v prvih devetih mesecih leta 1992 celo 1782 tujih vlaganj. Okoliščine so se izboljšale zlasti v letu 1992, ko je bilo v Sloveniji registriranih 700 lastnih tujih podjetij, 950 mešanih in 270 pogodbenih vlaganj. Morda bi bila slika mednarodnega sodelovanja v omenjenem obdobju še ugodnejša, če bi bila sprejeta lastninska zakonodaja. Sicer tudi v obdobju po slovenski voj-

ni niso imeli tuji partnerji zaupanja oziroma korajže vlagati kapitala v Slovenijo. Pogoj za registracijo pogodbe tujih partnerjev je vsaj minimalen vložek. Takih pogodb z minimalnim vložkom tuja je bilo največ. Zanimiva je ugotovitev, da se je v prvih osmih mesecih leta 1992 od neposrednih naložb tujcev nateklo v Slovenijo okoli 77 milijonov USA dolarjev. Za tuje partnerje je mednarodno sodelovanje s Slovenijo zanimivo iz več razlogov (mentaliteta, strokovnost, geostrateški, zgodovinski in družbenopolitični položaj). Z mednarodnim sodelovanjem, kooperacijami in drugimi oblikami, zlasti s skupnimi naložbami, prihaja v slovenska podjetja nova miselnost, nova tehnologija, marketing, razvoj in nov organizacijski pristop vključno z managementom.

Sredi novembra 1992 je slovenski parlament sprejel zakon o lastninjenju (privatizaciji). Predvideva se, da bo s tem zakonom omogočeno hitrejšo gospodarsko sodelovanje z industrijsko razvitem svetom. V teku pa je priprava za sprejem še nekaterih slovenskih zakonov, ki bodo regulirali mednarodno sodelovanje. Novi zakoni se prilagajajo zahodnoevropskim.

Za hitrejšo vključevanje Slovenije v mednarodne gospodarske tokove je potrebna ustreznost kvaliteta in upoštevanje sistemov kakovosti po ISO 9000 (to so mednarodni standardi). Najzahtevnejši model sistema kakovosti opredeljujejo standardi ISO 9001. Zajemajo ključne elemente, ki se odražajo že pri odgovornosti vodstva, obvladovanja razvoja, nadzora nad dokumenti (konstrukcija, pogodbe, nabava, kakovost dobaviteljev, servisiranje, skladiščenje, pakiranje, odprema itd.). Za doseganje ustreznosti mednarodne kakovosti po teh standardih je potrebno sprotno in stalno izobraževanje in usposabljanje strokovnih kadrov, stalen nadzor nad izdelki, sprotno preizkušanje repromateriala, polizdelkov in končnih izdelkov. Standardi ISO 9001 predpisujejo tudi ustrežno merilno in preskusno opremo, ki jo mora imeti podjetje, če želi dobiti mednarodno potrdilo, da obvladuje omenjene standarde. Skratka, obvladovati je potrebno celoviti proces razvoja, proizvodnje, distribucije in postprodajnih storitev. Japonska podjetja so šla tako daleč, da govorijo in v praksi izvajajo o »zero defekt«, to je proizvodnja brez napak. Več slovenskih podjetij je že pridobilo ustrezne certifikate, da izpolnjujejo pogoje, ki jih predpisujejo standardi ISO 9000. Taka podjetja so že pred časom spoznala nujnost obvladovanja kakovosti in so v lastnih podjetjih izvajala ustrezno politiko kakovosti in vlagala tudi potrebna sredstva za te namene ter usposobila strokovne kadre. Razumljivo, da stroški kakovosti

niso poceni. Lahko rečemo, da je potrebno stroške razvrščati v: elemente stroškov preprečevanja napak in elemente stroškov pregledov in preskusov. V konkurenčnem boju za nove trge je na prvem mestu kvaliteta, zatem sledi vprašanje konkurenčne cene. Lahko rečemo, da je kakovost ključni element gospodarske učinkovitosti. Nacionalni program kakovosti je Slovenija sprejela dne 19. februarja letos, ki ga je podprl tudi predsednik Republike Slovenije. Na promociji tega nacionalnega programa pa so sodelovali: Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Gospodarska zbornica Slovenije, Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Zanimivo je tudi dejstvo, da so na omenjeno predstavitev nacionalnega programa kakovosti povabili tudi slovenskega metropolita in nadškofa dr. Alojzija Šuštarja, ki je ob tej priliki poudaril, da je ravno z etičnega vidika izredno velikega pomena sodelovanje vseh pri prizadevanju za kakovost, v iskrenosti, poštenosti in dobrohotnosti, ker gre vedno za človeka, ki je subjekt kakovosti in je etični vidik prvenstvenega pomena. Z ustrežno kvaliteto dosegamo višje cenovne razrede na tržišču.

Uvodoma smo omenili, da ima Slovenija določeno gospodarsko krizo, ker so neizkoriščene proizvodne zmogljivosti. O gospodarski krizi govorijo tudi v Italiji in drugih državah Združene Evrope (da ne posebej omenjamo izrednih težav, ki jih imajo bivše socialistične države). Zakaj je kriza v Italiji? Mnogi enostavno odgovorijo na tako vprašanje: Ker ne ustreza gospodarska politika države, v Rimu je preveč politikov itd. Bistvo je drugje. Italija nima naročil, zato ni proizvodnje, ni dohodka, tovarne se zapirajo in je nastopila kriza na mnogih področjih. Zakaj? Eden od več odgovorov sloni na dejstvu, da so razpadla velika tržišča bivše Sovjetske zveze, bivše Jugoslavije itd. Številne vzhodnoevropske socialistične države pa so plačilno nesposobne.

Za vključevanje Slovenije v industrijsko razviti svet je pomembno tudi lastno znanje, izumi, inovacije itd. Dne 3.12.1992 je bila v Ljubljani zanimiva svečanost na Uradu Republike Slovenije za varstvo industrijske lastnine, ko je bil podeljen prvi patent države Slovenije. V bivši Jugoslaviji je bilo potrebno razmeroma dolgo časa čakati (tudi več let) na podelitev patenta. Pravila tržnega gospodarstva posebej obravnavajo industrijsko lastnino (patente, blagovne znamke, modele, vzorce, označba porekla blaga itd.). Tudi pri evropskem sodelovanju s programom Phare je Slovenija aktivna. O tem bomo drugič kaj več spregovorili in opisali nekaj konkretnosti, ki so bile realizirane oziroma ki so v teku.

Kazen za hrabrost?

so bili Benečani hrabri vojaki, vendar ne smemo izgubiti izpred oči dejstva, da so — ne sicer po lastni krivdi — sodelovali v naravnost »klasični« imperialistični vojni, katere glavni cilj sta bili osvajanje tujega ozemlja in podjarmenje tujih narodov in ljudstev. Za takšno vojno se je odločila Mussolinijeva fašistična Italija, ki je bila poražena, posledice poraza pa je bridko občutil ves italijanski narod (z našimi Benečani vred).

Toda pustimo ob strani imperialistično vojno, ki jo je vodil fašizem. Vprašajmo se raje, ali je prav in pošteno, da sedanja italijanska država »hrabre« Benečane dejansko kaznuje s tem, da jim kratkomalo ne priznava statusa narodnostne manjšine, po jeziku drugačne od večinskega italijanskega naroda.

Senator Cossiga očitno ni dobro informiran o stanju v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. Že ob potresu leta 1976, ko je bil notranji minister, je ob obisku potresnega področja z velikim začudenjem govoril o ljudstvu »ruskega« izvora, ki naj bi živelo v Reziji. To mu je očitno nekdo natvezil. Zdaj pa razglša Benečane za »simbol hrabrosti italijanskih alpincev«, zaradi česar jih ne gre prištevati k naši manjšini!

V resnici je stanje v Benečiji bilo in je še danes v tem pogledu povsem drugačno. Iz lastne izkušnje vemo na primer, da so se morali vsi bogoslovci videmske nadškofije (Furlani, Italijani in Slovenci) celo za časa fašizma učiti tudi slovensčine (med drugimi profesorji je za pouk slovensčine skrbel msgr. Ivan Trinko), tako da bi lahko opravljali dušnopastirsko službo tudi v Benečiji, ki jo je cerkvena oblast očitno imela v jezikovnem pogledu za slovensko ali vsaj pretežno slovensko. Po drugi svetovni vojni in zlasti po potresu leta 1976 pa so se razmere korenito spremenile, tako da imamo danes v videmski pokrajini vrsto slovenskih kulturnih organizacij in ustanov, pri čemer ne moremo zlasti mimo dobro obiskanega in v vseh pogledih zelo uspešnega dvojezičnega zasebnega šolskega centra v Špetru.

Kot je znano, je zdaj v teku prava nacionalistična ofenziva zoper takšen razvoj dogodkov v Benečiji. Ne bi radi videli, da bi ta protimanjšinski tok povlekel za seboj tudi tako ugledno politično osebnost, kot je senator Cossiga. Vsem nam bi bilo resnično žal.

Seja pokrajinskega odbora Ssk v Gorici

V torek 6. aprila, ob se bo ob 20.30 sestal v Katoliškem domu v Gorici pokrajinski svet Slovenske skupnosti Gorica. Osrednje točke dnevnega reda so aprilski referendum, dalje deželne in pokrajinske volitve ter stanje na goriški občini.

Mirki v spomin

Bil je čas poletnih kolonij v takratni Jugoslaviji, ko so skupaj preživljali počitnice dekleta in fantje, kar je povzročalo hude kritike nekaterih takratnih »moralistov«. Bila so prva povojna leta, čas neposredno po kominformu, čas hudih napetosti tudi med našo zamejsko skupnostjo. Bil sem v Bohinju in tam spoznal drobčno, obzirno deklico, katero je vedno nekaj mučilo, vedno nekaj skrbelo. Bila sva sicer istih letih, obiskovala sva isto gimnazijo, a se nisva poznala, saj je takrat bilo na nižji gimnaziji pri Sv. Jakobu kar sedem vzporednic in je pouk potekal v dveh izmenah: za nas Kraševce, ki smo se vsak dan vozili, zjutraj, za meščane pa popoldan. Ta drobna deklica je name, kraškega razposajenega in vedno preglasnega fanta, naredila poseben vtis. Postala sva prijatelja, čeprav so najina zanimanja bila različna. Mirka mi je govorila o svojih željah, pričakovanjih, težavah, spraševala me je za mnenje, vedno pa je skrbelo, da bi se ja vse odvijalo brez zapletljajev in predvsem, da se ne bi nikomur prizadejalo kaj hudega. Da, prav skrb za druge, ne zase, je bila karakteristika njenega značaja. Poletna kolonija se je končala, vsak je šel na svoj konec in videval sem jo ob redkih prilikah kake skupne prireditve najinih različnih šol. Najini življenjski poti sta se ponovno srečali, ko sva oba že imela družini. Mirka je kljub hudim zdravstvenim težavam in večjim zelo težkim operacijam ohranila značaj skrbne matere, žene, sestre in sploh prijateljice. Trezno je govorila o svojem šibkem zdravju, zavedajoč se stalne tudi življenjske nevarnosti, a je to ni preveč skrbelo, saj je bila vdana v božjo voljo, kateri je povsem zaupala. Skrbela je za druge: kaj bo z družino, z našimi organizacijami, z našo manjšino, z našo novo, samostojno državo. Vse to je označevalo skrbno mamo, skrbno ženo, zavedno članico naše skupnosti, ki je tiho, tako mimogrede, odšla, da le ne bi delala ostalim prevelikih težav. Pustila je v neizmerni žalosti ljubega moža, pridno hčerko, sestro in vse, ki so jo imeli radi.

Zbogom Mirka, z onostranstva boš gotovo skrbno pazila na vse svoje druge, da jih bo ljubi Bog vodil, kot si si ti želela.

Antek

* * *

V Trstu je bil v sredo, 24. marca, občni zbor združenja trgovcev tržaške pokrajine. Udeležil se ga je tudi italijanski minister za industrijo Giuseppe Guarino, ki je predvsem poudaril, da kaže spricho vsesplošne krize okrepiti predvsem manjše podjetništvo, govoril pa je tudi o vsesplošni gospodarski krizi, ki jo doživlja Trst.

Tretja Librografica v Trstu

Na tržaški pomorski postaji se je v ponedeljek, 29. marca, zaključila zanimiva razstava knjižne ponudbe na področju Alpe-Jadrana. Prisotne so bile tako založniške hiše kot tiskarne, ilustratorji, grafiki, skratka vsi, ki se tako ali drugače ukvarjajo s knjigo. Librografica — takšen je namreč naslov te razstave — je bila letos tretja po vrsti, udeležilo pa se je nad 40 razstavljalcev. Stojnice so bile razporeje v dveh nadstropjih velikega poslopja Pomorske postaje. Svojo dejavnost so na tej priložnosti predstavili tudi Tiskarna Graphart in družba Grafticenter iz Trsta ter Center za mednarodni razvoj in sodelovanje iz Ljubljane.

Letni obračun plodnega dela ZSKP iz Gorice

Na rednem občnem zboru Zveze slovenske katoliške prosvete, ki je bil v ponedeljek, 29. marca, v Katoliškem domu v Gorici, so člani te organizacije že osmič potrdili predsednika Damjana Paulina. Na dnevnem redu je bila tudi izvolitev članov razsodišča in nadzornega odbora. Občni zbor se je pričel s poročilom predsednika Paulina, ki je uvodoma orisal vprašanja, s katerimi se mora v tem trenutku soočiti naša manjšina. Kar pa zadeva specifične probleme organizacije, je predsednik opozoril prevsem na pomanjkanje kadrov in na dejstvo, da se izteka triletje, ki ga določa zakon št. 46 za obmejna področja. Sledili sta poročili tajnice Franke Žgavec in blagajnika Božidarja Tabaja.

Na vrsti so bili nato posegi desetih društev, ki so včlanjena v ZSKP. Predstavniki društev so opozorili na lastne specifične probleme in napravili pregled celoletnega delovanja, večina pa se je pritožila zaradi pomanjkanja prostora. Kljub težavam pa je bilo v minulem letu delovanje društev, ki so včlanjena v ZSKP, aktivno in plodno.

Sledile so volitve predsednika ter nadzornega odbora in razsodišča. V nadzorni odbor so bili izvoljeni Marko Brajnik, Andrej Čevdek, Lucijan Pavio, Mauricijo Peric in Ivan Vogrič, v razsodišče pa Danjel Čotar, Ivo Kovič in Karlo Mučič.

V Kulturnem domu na Proseku je bil v soboto, 27. marca, drugi koncert priljubljene zborovske revije Primorska poje na Tržaškem. Uvodno besedilo je podala Ksenja Starc. Koncert je na Prosek privabil lepo število ljubiteljev zborovskega petja.

(foto S. Ferrari)

Predstavitve poezije Ljubke Šorli v Celju

V petek, 19. marca, je bil na programu v kapucinski cerkvi v Celju recital poezij goriške pesnice Ljubke Šorli. Večer je pripravila župnijska skupnost sv. Cecilije v Celju ob Dnevu staršev.

Na programu je bila recitacija sonetnega venca »Venec spominčič možu na grob« (v spomin na Lojzeta Bratuža). Recitacijo je podajala Sonja Mlejnik, na orglah pa je spremljala Snežka Podpečen z Bachovo Passacaglio. Vokalna skupina Kopolčani pa je pod vodstvom prof. J. Soko izvedla vrsto vokalnih skladb, med njimi Kraguljčke v harmonizaciji L. Bratuža. Za prireditev sta poskrbela prof. Božena Orožen in Peter Simoniti.

S tem so štajerski rojaki hoteli počastiti tako 90-letnico rojstva Lojzeta Bratuža kot tudi pesniški opus goriške pesnice.

Minister Ciaurro sprejel predstavnika Ssk

Prejšnji teden je minister za Dežele Gianfranco Ciaurro sprejel v Rimu predstavnika Slovenske skupnosti Iva Jevnikarja in goriškega pokrajinskega tajnika Hadrijana Corsija. V daljšem razgovoru je tekla beseda o zaščitnem zakonu za slovensko manjšino, ki še vedno čaka na odobritev ter na zajamčeno zastopstvo predstavnikov slovenske manjšine v voljenih telesih. Minister Ciaurro je zagotovil, da se bo v mejah svojih pristojnosti zanimal za pravično rešitev vprašanja manjšinske zaščite. Naj omenimo, da se je minister Ciaurro kot edini predstavnik vlade odzval prošnji Slovenske skupnosti za sestanek, kjer naj bi naši predstavniki obrazložili stališče manjšine do najvažnejših odprtih vprašanj.

Občni zbor SPDT

V četrtek, 25. marca, je bilo v Gregorčičevi dvorani v Trstu 30. občni zbor Slovenskega planinskega društva, na katerem so odborniki podali pregled celoletnega bogatega delovanja in dali nekaj zanimivih predlogov za bodočnost. Predsednik organizacije Lojze Abram je predvsem poudaril, da je delovanje društva v zadnjih časih zašlo v krizo in da je bilo premalo pozornosti posvečene vzgoji novih kadrov — bodočih vodij društva. Poudaril je tudi, da so bili doslej zaman vsi poskusi za pristop v vsedravnno italijansko planinsko zvezo CAI. Na občnem zboru so tudi podelili priznanja zaslužnim članom. Zlate značke sta dobila Ervin Gombač in Žarko Vekjet, srebrne pa Mario Milič, Angelo Kernc, Pavel Fachin, Franc Armani in Pino Rudes.

Pogovor z vicedirektorjem slovenske Karitas dr. Marijanom Šefom

»Še vedno bomo potrebovali vsakršno pomoč za begunce«

Na tržaški univerzi je konec prejšnjega tedna — od 26. do 28. marca — potekal italijansko slovenski študijski seminar o mednarodni zaščiti beguncev in pribežnikov. Srečanje so priredile organizacije ACLI iz Dežele Furlanije-Juljske krajine in Italijanski svet za begunce v sodelovanju z Rdečim križem Slovenije in Slovensko Karitas. Govorili so italijanski, slovenski in tuji izvedenci za vprašanje beguncev ter člani raznih pomembnih mednarodnih organizacij kot npr. ECRE, ELENA in druge. Na tridnevem posvetu so svoje izkušnje in znanje posredovali tudi številni predstavniki iz Slovenije, med njimi vicedirektor slovenske Karitas dr. Marijan Šef, ki smo mu postavili nekaj vprašanj.

Kako je sploh prišlo do zamisli za organizacijo takšnega srečanja in kateri je cilj posveta?

Italijanska organizacija ACLI je že dalj časa kazala željo po večjem sodelovanju. To sodelovanje je bilo sedaj v glavnem predvsem materialno, slovenske organizacije pa so imele nekaj pogovorov s člani ACLIja, ki so prihajali v Ljubljano v naše zbirne center, kjer so se predvsem ukvarjali z animacijo beguncev. Tudi osebno sem si želel, da bi prišlo do seminarja z italijanskimi predstavniki za izmenjavo izkušenj predvsem na področju animacije pribežnikov. Do sedaj pa je žal ostalo le pri načrtih. To posvetovanje zadeva predvsem vprašanje pravnega statusa beguncev.

Namen tega in podobnih srečanj je tudi ta, da bi pripomogli k vključitvi Slovenije v dve mednarodni organizaciji, ki se posvečata beguncem, in sicer ECRE in ELENA.

Na posvetu na tržaški univerzi ste govorili o namestitvi beguncev po družinah. Ali lahko povzamete bistvo vašega posega?

V svojem posegu sem predvsem pokazal, kako se je Karitas najprej srečala z begunci s Hrvaške in pozneje iz Bosne in Hercegovine. Takoj po prihodu prvih hrvaških beguncev smo začeli načrtno zbirati naslove družin, ki bi jih bile pripravljene sprejeti. Zbrali smo okrog 300 družin v vsej Sloveniji ter nekaj župnišč in samostanov. Z njimi smo ostali v stiku, pomagali smo jim pri organizaciji kulturnih in verskih prireditvev. Ves čas bivanja smo obiskovali družine, ki so begunce sprejele, po domovih z namenom, da jih tudi psihološko podpremo, da se v Sloveniji ne bi čutili popolni tujci. Ko pa so začeli prihajati begunci iz BiH, Karitas ni zbirala naslovov. Vedeli smo namreč, da se bodo slovenske družine težko odločile za sprejem muslimanskih beguncev.

Velika večina pribežnikov iz BiH v Sloveniji je nastanjena pri sorodnikih ali znancih. Tem beguncem nudimo materialno pomoč, hrano, higienske pripomočke, obutev in obleko, finančno pomoč za plačevanje elektrike, vode, najemnine itd, posredujemo pa jim tudi nekaj človeške topline. Za božične in noveletne praznike smo jim na primer razdelili darila.

P. dr. Marijan Šef

V zadnjih mesecih so člani organizacije Karitas začeli tudi načrtno obiskovati družine, ki gostijo muslimanske begunce. Družinam pa dajemo pakete hrane, poleg tega pa kakih 20 oseb redno obiskuje te družine. Za novo leto smo tako navezali stike med slovenskimi in muslimanskimi družinami.

Nesporno je dejstvo, da je velik del bremena beguncev prevzela nase Slovenija. Od katerih držav oziroma organizacij dobivate pomoč za to človekoljubno delo?

Slovenija dobiva največ pomoči od Visokega komisariata Združenih narodov za begunce, sredstva pa nudijo tudi mednarodni Rdeči križ in Rdeči polmesec, nekateri RK evropskih držav in švedska vlada. Ta pomoč gre preko Rdečega križa Slovenije predvsem beguncem, ki so nastanjeni po družinah. Urad za begunce pri slovenski vladi pa skrbi za pribežnike po zbirnih centrih. Muslimanske begunce podpirata tudi dve arabski organizaciji predvsem z materialnimi sredstvi. Slovenska Karitas pa dobiva pomoč od drugih sorodnih evropskih organizacij; s temi sredstvi kupujemo v Sloveniji hrano in jo delimo beguncem po družinah pa tudi po zbirnih centrih.

Koliko beguncev je trenutno v Sloveniji?

Vsega skupaj jih je okrog 50 tisoč. Od teh je hrvaških največ 3 tisoč, ker so se ostali že vrnili domov. Vsi drugi pa so iz BiH. Okrog 13 tisoč begun-

cev živi v zbirnih centrih, vsi ostali pa so nastanjeni po družinah.

Marsikdo je morda pomislil, da bi posvojil otroka — sirota iz republik bivše Jugoslavije, v katerih divja krvava vojna. Mednarodne organizacije pa opozarjajo, da to za sedaj ni mogoče. Zakaj?

Dokler traja vojna, beguncev ni mogoče nikamor »oddati«, ker še vedno obstaja možnost, da se bodo vsi vrnili domov. Večina teh otrok, ki so pribežali k nam, pa je, če že ne s svojimi starši, vsaj s svojimi sorodniki. Sorodstvene vezi pa so med begunci predvsem iz BiH izredno močne, zato niso pripravljene oddati nobenega otroka. Tudi za tiste otroke, ki so ostali popolnoma sami, pa posvojitve nikakor ni možna, saj manjkajo vsakršni dokumenti in tudi dokazi, da res nimajo več staršev in sorodnikov.

Se vam zdi, da je svet — tu mislim na posameznike in na karitativne organizacije — pokazal dovolj občutljivosti za problem beguncev?

Izrazi solidarnosti so očitni, predvsem glede na pomoč, ki prihaja k nam. Zdi pa se mi, da bo ta pomoč začela počasi vsihati. Ljudje so se nekako naveličali, saj vojna divja že več kot eno leto. Vse to pa je zelo hudo, tudi zato, ker se pri nas socialna situacija slabša, zato prihaja tudi do nekaterih netolerantnih izjav Slovencev do beguncev, češ da imajo več socialne podpore kot sami državljani.

Še vedno potrebujemo in bomo potrebovali vsakršno pomoč, zlasti v hrani in denarju, da bomo lahko še naprej oskrbovali begunce, dokler ne bo konec vojne in možnost povratka, kar si večina želi. Tudi otroci neprenehoma govorijo, da bi radi šli domov. Računamo tudi na pomoč Slovencev pa tudi Italijanov iz Furlanije-Juljske krajine, ki so do sedaj pokazali precejšnjo občutljivost tega problema.

Kot duhovnik pa smatram, da bi morali tudi kot kristjani več storiti za to, da se vojna konča, z bolj organizirano molitvijo za mir. Na to se sedaj tudi pripravljamo — vsak dan bi morali v Sloveniji darovati maše za mir.

Pogovor je zapisala Helena Jovanovič

***

V Moskvi se je končalo zasedanje kongresa ljudskih poslancev. Po mnogih zapletljajih je kongres odobril resolucijo, iz katere izhaja, da bo 25. aprila ljudsko glasovanje o zaupnici predsedniku Jelcinu in veljavnosti njegovih dosedanjih reform na gospodarskem področju.

Kriza v Italiji...

da, ki naj bi jo vodila ali predsednik senata Spadolini ali predsednik poslanske zbornice Napolitano. Ta vlada naj bi skrbela za reden potek skorajšnjega ljudskega glasovanja in nato za čimprejšnjo odobritev volilne reforme v smislu večinskega volilnega sistema. Sledil bi razpis predčasnih državnoborskih volitev, ki naj bi potekale v skladu z novim zakonom.

Te volitve bi pometle z vsem dosedanjim italijanskim vodilnim političnim slojem, ki je privedel Italijo do roba političnega, gospodarskega in socialnega propada. Novi sloj naj bi z zaupanjem, ki ga bo prejel od volivcev, spet popeljal Italijo na varno in jo uvrstil na tisto mesto na lestvici držav, ki ji je že pripadalo. Je vse to zares uresničljivo ali gre le za pobožne želje? Na to vprašanje bo odgovorila morda že bližnja prihodnost.

Posvet Ssk o športu

Slovenska skupnost prireja v petek, 2. aprila, interni posvet o našem zamejskem športu. Med gosti bo tudi prof. Bojan Pavletič, ki je sprejel članstvo kot strokovnjak v deželni komisiji Ssk za šport. Govorili bodo tudi koordinator omenjene komisije Mario Čač ter drugi znani slovenski športni delavci s Tržaškega in Goriškega. Namen tega srečanja je predvsem zblizanje političnih in športnih delavcev ter plodna izmenjava informacij in mnenj za konkretnije delovanje na tem področju.

***

Dolgoletni in znani goriški športni delavec prof. Martin Kranner je pred nedavnim prejel bronasto odličje, ki mu ga je podelil italijanski olimpijski odbor (CONI) za njegovo vsestransko in koristno delovanje. Prof. Kranner je začel poučevati telesno vzgojo na slovenskih šolah na Goriškem leta 1947, bil pa je tudi sam aktiven športnik, saj je bil v petdesetih letih tudi deželni prvak v metu kopja. Med drugim je ustanovil Š.Z. Olympia. Za štiridesetletno uspešno in prizadevno delo je bil prof. Kranner ob odhodu v pokoj odlikovan z Redom za zasluge italijanske republike.

***

Srečanje med SKGZ in ZSO s Koroške

Na sedežu Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu so se sredi prejšnjega tedna sestali predstavniki te organizacije z delegacijo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem s predsednikom Marjanom Šturmom na čelu. Pogovarjali so se predvsem o položaju slovenske manjšine v Italiji in v Avstriji in poudarili, da si je treba tudi nadalje in še z večjo zavzetostjo prizadevati za dosledno izvajanje načel o manjšinski zaščiti.

V Trstu podelili štipendije iz Flajbanovega sklada

Nagrada za vsestransko prizadevno delo

Na sedežu Dobrodelnega društva v Ulici Machiavelli v Trstu so v petek, 26. marca, že šestič podelili štipendije iz Flajbanovega sklada študentom, ki so se poleg šolskega uspeha uveljavili še na kakem drugem področju, od športnega do kulturnega. Nagrade so tokrat podelili že šestič. Sredstva za te štipendije so iz bogate zapuščine tržaškega trgovca Mihaela Flajbana, ki je umrl leta 1980. Po tragični smrti edinega sina v prometni nesreči se je oče odločil, da zapusti svoje imetje v dobrodelne namene, predvsem v podporo marljivim študentom.

Uvodne besede je na petkovi slovesnosti izrekel predsednik SDD Aljoša Vesel, ki je obrazložil pomen te nagrade, nato je spregovoril predsednik ocenjevalne komisije Franko Pisani, Marta Terčelj pa je prebrala imena nagrajencev. Letos štipendije ni dobil nihče, je dejala, in poudarila, da je škoda, da se ni prijavilo dovolj kandidatov za to nagrado. Tako so letos štipendijo v višini dveh milijonov lir dobili samo štirje univerzitetni študenti, ki so jo dobivali že prejšnja leta. SDD je obenem podelilo tudi podpore v višini enega milijona lir prav tako štirim študentom, dva študenta pa sta dobila vsak po 3 zlatnike iz Flajbanove zapuščine kot priznanje za vsestransko delo. Štipendijo so dobili: Katja Tommasi iz Gorice, Martin Pertot iz Sesljan, Damjan Hlede iz Števerjana in Marko Budal iz Trsta. Komisija je ugotovila, da imajo vsi štirje tudi letos pravico do štipendije, saj so položili v roku vse izpite za svoj letnik. Podpore so dobili Marko Ozbič, Pavel Dimarcantonio ter (letos prvič) še David Šavron in Maša Bandelj, posebno nagrado pa sta prejela Tamara Raseni in Andrej Maver.

Za štipendije iz Flajbanovega sklada lahko zaprosijo študentje takoj po uspešno opravljeni maturi, če seveda želijo nadaljevati s študijem. Druga dva pogoja sta še ekonomsko stanje v družini in aktivnost ter uspeh na kakem izvenšolskem področju. Štipendijo obdržijo nagrajeni v prihodnjih letih le, če redno opravijo vse izpite. Članica odbora SDD Marta Terčelj je ob koncu poudarila, kako je škoda, da letos štipendije ni bilo mogoče podeliti. Morda je kdo napačno razumel smisel tega, saj nikakor ne gre za kako »podporo«, ampak predvsem za nagrado za vsestransko prizadevno delo.

Glasbeno doživetje bo dolgo ostalo v spominu

G.F. Händel - »Mesija« v Gorici

V Gorici se izteka koncertna sezona, ki sta jo letos priredila Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel in Glasbena matica. In prav v tem okviru je bil soboto, 27. marca, na sporedu verjetno najbolj uspel koncertni večer te sezone. Na programu je bil namreč Händlov oratorij Mesija za soli, zbor in orkester. Izvedli so ga Slovenski komorni zbor in Slovenski komorni orkester iz Ljubljane, dirigent je bil Mirko Cuderman. Solisti pa so bili Veronika Fink (sopran), Bernarda Fink (alt), Janez Lotrič (tenor) in Marko Fink (bas). Pri (elektronskih orglah) Nataša Valant, pri čembalu Božena Dornik.

Že nad dvajset let je od prve izvedbe tega monumentalnega oratorija v Gorici in to iz dobe sedemdesetih let. Tedaj so ga v isti travniški baročni cerkvi (kot okvir je to gotovo najbolj posrečen in primeren) izvajali slovenski glasbeniki ansambla Consortium musicum, ki ga je vodil prav tako dr. Mirko Cuderman. Danes so to naredili sicer drugi pevci in orkestraši, pomembno je tudi dejstvo, da so Händlovo delo predstavili v slovenskem jeziku (original je namreč v angleščini).

Znani nemški glasbenik in dirigent Wilhelm Furtwängler je nekje napisal, da bi bil svet brez Haydna revnejši. Prav gotovo bi to bil tudi brez Händla. S svojimi deli je veliki baročni glasbenik nedvomno izjemno obogatil glasbeno zakladnico vseh časov. Georg Friedrich Händel (1685-1759) je sicer najprej kot nemški glasbenik deloval doma in tu ustvarjal, nato pa veliko potoval zlasti po Italiji, kjer je tekmoval v Rimu na orglah z znanim skladateljem Domenicom Scarlattijem. Bil je sodobnik velikega Bacha, s katerim pa se kljub poskusom ni nikdar srečal. Pot ga je nato vodila v Anglijo in je v Londonu preživel lep del svojega življenja in tu veliko ustvaril, tako da ga imajo še da-

nes Angleži v nekem smislu za svojega. In prav v Angliji je nastal oratorij Mesija, katerega je skladatelj napisal v manj kot mesecu dni. Danes pa slovi ta oratorij gotovo kot eden najlepših in najveličastnejših tovrstnih skladb vseh časov. Vsi kasnejši veliki glasbeniki, od Haydna mimo Beethovna in Mendelssohna do modernih so se za oratorijsko vrst z gledovali pri Händlu. Danes ima tudi slovenska glasba lepe primerke oratorija, prvega je napisal priljubljeni skladatelj p. Hugolin Sattner z naslovom Assumptio (Vnebovzetje) v prvih desetletjih našega stoletja.

Oratorij Mesije je poln vseh možnih glasbenih delov, ki celoto kar se da popestrijo. Orkestralnemu fugiranemu uvodu sledijo arije, recitativi, zbori, pa spet orkestralni deli (čudovita Pastoral). V primeru Mesije (sicer je to nasploh karakteristika Händlovih oratorijev) je pravzaprav težko reči, kdo ima večjo in zahtevnejšo vlogo — posebej zbor ali solisti. Pri Händlovih zborih se kaže v glavnem čudovita polifonska zasnova, kjer ustvarja vokalni zvok prave in grandiozne freske. Ne gre pozabiti posebej ču-

dovite in že popularne Aleluje, ki je ob koncu izzvala viharen aplavz nabit polne velike cerkve sv. Ignacija. Pa spet lirčne arije za posamezne soliste, kjer se pa mora občutje meriti z veliko bravuro in dovršeno vokalno tehniko.

Prav gotovo so izvajalci dosegli velik uspeh in ustrezno umetniško stopnjo v interpretiranju Händlovega oratorija. Vokalni solisti so vsak po svoje in odgovarjajoče svoji vlogi zelo barvito in s širokim vokalnim razponom odigrali svoj delež. Slovenski komorni zbor in orkester sta z dognano, uravnovešeno in obenem sigurno igro združila tudi dobršno temperamentnost in občutljivost v svojem nelahkem poustvarjalnem delu. In ne nazadnje vloga dirigenta Mirka Cudermana, ki je znal v gotovem in jasnem koncertantnem dialogu skozi in skozi vzdržati napetost nad dveurne izvedbe zahtevnega Händlovega dela v smiselni povezavi vseh vokalnih in instrumentalnih interpretov. Vsekakor glasbeno doživetje, ki bo res številnim udeležencem še dolgo ostalo v prijetnem.

Andrej Bratuž

Umrli je dr. Vinko Brumen

V četrtek, 25. t.m., je na svojem domu v Buenos Airesu po daljši bolezni umrl dr. Vinko Brumen, pedagog, profesor in filozof. Rodil se je 6. decembra 1909 v Šalovcih pri Središču ob Dravi. Diplomiral je 1935 na filozofski fakulteti v Ljubljani, leto kasneje pa je opravil doktorat iz filozofije. Po opravljenem študiju se je izpopolnjeval v Nemčiji in v Angliji. Potem je poučeval na meščanskih šolah v Slovenji Gradcu in na Viču pri Ljubljani ter na ljubljanskem učiteljsku. Nekaj mesecev pred koncem vojne je prišel v Gorico in tam postal rav-

natelj slovenskega učiteljskega (1945-1947). Septembra 1947 se je izselil v Argentino, kjer se je zaposlil pri založbi Kapelusz v Buenos Airesu.

V Argentini se je zelo aktivno vključil v življenje tamkajšnje slovenske povojne emigracije. Bil je več let podpredsednik Slovenskega katoliškega starešinstva in voditelj filozofskega odseka Slovenske kulturne akcije — SKA. Dr. Brumen je objavil več razprav in del filozofske, pedagoške in zgodovinske vsebine. Med temi so najbolj znana Iskanja (1967), Srce v sredini (1968), kjer je opisal lik J. E. Kreka, Naš in moj čas (1980) in Argentinski spisi, ki jih je v preteklem letu izdala Slovenska matica v Ljubljani. Za potrebe tukajšnjih na novo ustanovljenih slovenskih šol pa je izdal v ciklostilirani obliki nekaj učbenikov, na primer Psihologija (1946), Pedagogika in didaktika (1948), Psihologija in pedagoške vede za učiteljske (1949).

Dr. Vinko Brumen je bil intelektualec evropskega formata in zlahtna osebnost. Z njegovim odhodom je med Slovenci v Argentini nastala vrzel, ki jo bo težko zapolniti. Pokojnik se je tudi v emigraciji vedno zanimal za dogajanje v zamejstvu. Ohranil je številne prijateljske stike in bil naročen na tukajšnje publikacije.

Naj mu bo lahka tuja zemlja!

avb

Orkester med izvedbo Händlovega Mesije v Gorici (foto Studio Reportage)

Združenje pevskih zborov Primorske, Zveza slovenskih kulturnih društev in Zveza slovenske katoliške prosvete vabijo na koncert

Primorska poje

ki bo v nedeljo, 4. aprila, v Katoliškem domu v Gorici z začetkom ob 17. uri.

V soboto, 3. aprila, se bo v galeriji Katoliške knjigarne v Gorici na Travniku št. 25 zaključila skupinska razstava desetih umetnikov. Na ogled so dela Oskarja Beccie, Nadje Bevčar, Silvana Bevčarja, Bogdane Butkovič, Patrizie Davidè, Roberta Faganella, Vanje Franka, Hijacinta Jussa, Vladimirja Klanjščka in Andreja Kosiča. Rastavni prostori od odprti po urniku knjigarne.

NAŠE SOŽALJE

Ob nenadni in prezgodnji smrti ljubljene žene in matere Mire izrekamo možu dr. Dragu Štoki in hčerki Alenki globoko občuteno sožalje.

Uredništvo in uprava Novega lista

***

Globoko pretreseni zaradi vesti, da je preminila

MIRKA ŠTOKA

izražamo globoko občuteno sožalje možu, našemu dolgoletnemu deželnemu svetovalcu in deželnemu trajniku Dragu, hčerki Alenki in ostalim svojcem.

Prijatelji in sodelavci Slovenske skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini

Občni zbor gostinske sekcije SDGZ

Odbor in člani gostinske sekcije SDGZ na rednem občnem zboru

(foto S. Ferrari)

V Šempolaju v tržaški pokrajini je bil prejšnji teden občni zbor gostinske sekcije Slovenskega deželno gospodarskega združenja. Uvodno poročilo je imel predsednik sekcije Lino Doljak, ki je med drugim poudaril, da postaja stanje zaradi prepogostih kontrol naravnost nevzdržno. Pritožil se je tudi, da so kontrole običajno le na Krasu, medtem ko jih je v mestu veliko manj. Govoril je še o problemu, ki ga predstavljajo konkurenca gostinskih obratov v Sloveniji tik za mejo in nekaterih osmic. Tajnik gostinske sekcije Niko Tence pa je prisotnim orisal dosedanje dosežke in načrte za bodočnost.

Spregovoril je tudi predsednik goriške gostinske sekcije Avguštin Devetak. Poudaril je, da bi bilo v bodoče potrebno tudi na tem po-

dročju večje sodelovanje med Trstom in Gorico. Na zasedanju so se udeleženci dotaknili še številnih problemov, predvsem kar zadeva izboljšanje kvalitete storitev. Moderator je bil ravnatelj SDGZ Vojko Kocjančič.

***

V Galeriji Tržaške knjigarne so prejšnji teden odprli razstavo barvnih in črno-belih litografij in jedkanic slikarja Mihe Maleša. Šlo je za likovno-literarni večer; tokrat je nastopil pesnik Miroslav Košuta, ki je udeležencem tudi prebral nekaj svojih poezij, v katerih opeva svoje vtise ob doživljanju obmorskih pokrajin. O slikarju Malešu, katerega 90-letnice rojstva se spominjamo letos, je spregovoril nekaj besed ravnatelj TK Galerije Franko Vecchiet, pesnika Košuto pa je predstavil Marko Kravos.

Zdravnik svetuje

Poročeni živijo bolj zdravo

V vsakdanji zdravniški praksi opažamo, da imajo neporočeni moški navadno zelo neurejeno življenje, posebno še po smrti staršev. Hranijo se v glavnem z nezdravo hrano in pretiravajo z alkoholnimi pijačami. Skratka — imajo zelo nezdravo življenje. Prav

Dr. EDI KOŠUTA

zaradi tega imajo celo vrsto bolezni, kot so rana na želodcu, visok krvni pritisk, visoke količine holesterola v krvi, jetrno cirozo itd. Podobno ženske, ki niso poročne oz. ki nimajo otrok, kažejo večkrat znake psihične labilnosti, imajo pogosto depresije, ki postanejo izredno hude z menopavzo. Nasprotno pri ljudeh, ki so poročeni, predvsem, če imajo tudi otroke, opažamo veliko bolj zdrav način življenja kar se tudi odraža v njihovem zdravstvenem stanju. Seveda so tudi izjeme, ki potrjujejo pravilo.

Znanstveniki v Nemčiji so ugotovili, da naj bi redno spolno življenje v zdravem družinskem okolju zmanjšalo število infarktov in naj bi imelo blagodejen učinek na krvni pritisk. Seveda so tudi v tem slučaju možne izjeme. Tudi marsikatera težava, ki je povezana z menopavzo, se znatno izboljša z normalnim spolnim življenjem.

Janko Jež

Giani Stuparich

(6) Ob stoletnici njegovega rojstva (1891-1961)

Giani Stuparich s hčerko Giordano leta 1940

Oglejmo si zdaj razvojno pot Stuparicheve ideološke, umetniške in pragmatične miselnosti.

Kot umetniško občutljiv intelektualca je bil zaradi domače italijanske vzgoje in sledeče italijanske šolske formacije skoraj neizogibno usmerjen v italijanski razumniški krog. Skratka je po svobodni izbiri postal Italijan. Nekajkrat v njegovih delih zasledimo izjavo: »Io sono Italiano!« To je očitna spoved nekoga, ki je zares iskal svoje korenine, ki pa niso bile tako smotno utrjene v domačih tleh, kot bi si lahko mislil nekdo, ki ne pozna zgodovinskega razvoja tržaškega mesta.

Giani Stuparich piše v delu *Trieste nei miei ricordi* (Milano, 1948): »Toda leta mojega otroštva in mladostništva so me pripravila, da sem sočustvoval z reveži, vendar moje

racionalno približevanje socializmu izhaja iz časa, ko sem študiral na univerzi«.

Vpisal se je kot štipendist na nemško univerzo v Pragi, čeprav je bil protiaustrijsko usmerjen. Čez eno leto se je prepisal na florentinsko univerzo: »Čutil sem, da bi me v primeru, ko bi ostal v Trstu ali v najslabšem primeru, ko bi šel študirat na Dunaj ali Graz, moj notranji napor po duhovnem obvladalu in izčiščenju samo duhovno obubožal«.

V Florenci je bil v tesnem stiku s Slataperjem. Ta mu je prebiral posamezne odstavke iz rokopisa svojega prvenca *Il mio Carso*. Slataper si je v svojem dnevniku zapisal, da ga je Stuparich poslušal z velikim začudenjem in navdušenjem.

Leta 1913 se je Giani Stuparich vrnil na praško univerzo. V Pragi se je najprej navdušil nad češkim narodnim gibanjem, ki ga je vodil Masařyk. Zanj je bila Masařikova misel vredna preučevanja po vsej Evropi, kajti šlo je za izvajanje etične politike v javnem življenju, ki naj bi trdno slonelo na moralnem imperativu odkritosti in katerega doslednost naj bi izhajala iz racionalnosti resnice.

Preštudiral je zgodovino na Češkem, Poljskem in v Rusiji. Prečital je Sombarta in Bauerja. Postal je dovteten za federalistične nauke avstrijskih socialistov. Leta 1912 ja napisal: »Spoznal sem, da bi Avstrija zares lahko postala neke vrste velika Švica. To bi bila lahko osnova bližnje federacije vseh evropskih narodov. To je bila smer rešitve za najbolj prosvetljene mislece. Socialistična stranka je predstavljala potrebno ravnovesje«.

V Florenci je spoznal tudi Prezzolinija, urednika revije *La Voce*, ki je že prehajala od Crocejevega neohegeljanstva k idealizmu Giovannija Gentileja. Stuparich pravi o tem: »Če sem se s Crocejem prepričal o ozkosti in nepopolnosti zamisli, ki določa, da je empirični jaz razsodnik veselja, sem v Gentileju naletel na praktično in teoretično potrditev resnice, to je samostojnosti jaza, ki tekmuje in se bori, da bi v sebi razumela veselje«.

Prezzolini usmerja mladega Stuparicha, da bi mogel postati koristen sodelavec pri reviji *La Voce*. Svetoval mu je, naj bere mnogo v dobri italijanščini. Posvetil naj bi se s Slataperjem izdelovanju načrta za dosego duhovne re-

Košarkar Igor Civardi

»Ne samo ljubezen do športa, ampak tudi zabava, prijatelji, družba«

Igor Civardi, letnik 1969, že vrsto let igra košarko pri članski ekipi Kontovela, ki je lani napredovala v četrtoligaško prvenstvo. S tem športom se je začel ukvarjati leta 1976, ko je začel igrati minibasket pri svetoivanskem Boru pod vodstvom trenerjev, kot so Fabio Mazzucca, Andrej Rudež in Max Raseni (ki sedaj trenira v prvoligaškem prvenstvu). Mladinske kategorije je odigral pri Boru, ko je bil kadet pa je prestopil k Jadranu Farco, s katerim je med drugim osvojil deželni naslov. Sedaj že pet let igra v članski ekipi Kontovela.

Igor Civardi

Pred novoletnim premorom je bila splošna slika naših najboljših košarkarskih ekip dokaj vzpodbudna: Jadran v B ligi je premagal začetno krizo in je vse kazalo, da se bo mirne duše lahko boril za obstanek; Kontovel in Bor v D ligi sta tudi bila na solidnem izhodiščnem položaju za obstanek, kazalo pa je celo, da bi se Cicibona v promocijskem prvenstvu lahko borila za napredovanje v četrtoligaško prvenstvo. Stvari so se sedaj povsem

obrnile — na slabše —, Jadran in Kontovel sta že skoro matematično v nižjem prvenstvu. Kaj se je medtem zgodilo?

Tedanja slika ni bila realna, ker še ni bila dokončna. O Jadranu bi rekel, da tehnično ni bil enakovreden ostalim ekipam: čutilo se je predvsem pomanjkanje enega ali dveh visokih igralcev. Mlajši igralci so si sicer pridobili izkušnje za prihodnje prvenstvo v nižji ligi, kjer obstanek ne bi smel biti v dvomu. Menim, da morajo pri Jadranu prav mlajšim igralcem polagati največjo pozornost. Glede Kontovela sem bil prepričan, da bomo odigrali bolj uspešno prvenstvo. Na začetku sezone smo bili mnjenja, da bo zadostovalo pet izkušenih igralcev zraven mladih, ki so dokazali, da lahko nudijo precejšen doprinos.

V zvezi s trenerjem je stanje idealno. Prepričan sem, da boljšega trenerja, kot je Marko Ban, ne bi mogli imeti. Ko je k nam prišel Marko, nisem imel nikakršnega dvoma o njegovih tehničnih in taktičnih sposobnostih, vprašanje je bilo le, če jih bo utegnil tudi konkretno podajati ekipi. Kaj kmalu je izginil še ta dvom in sem med drugim spoznal, da je tudi izven igrišča izreden človek.

Verjetno smo tudi bili nekoliko preveč prepričani v lastne moči, kar

se je poznalo predvsem na nekaterih pomembnih tekmah, ko so nam popustili živci.

O Ciciboni bi dejal, da je homogena ekipa z igralci, ki že vrsto let skupaj igrajo. Med drugim razpolaga z dvema solidnima centroma in dvema natančnima strelcema.

Že pred leti, ko je bil Jadran prvič v B ligi, je bila narejena napaka, da ni prišlo do okrepitve, kar se je praktično ponovilo letos. Kam misliš, da bi lahko ciljil Jadran z vsemi najboljšimi slovenskimi igralci, ki so razpršeni po profesionalnih klubih po Italiji? Mislim npr. na Borisa Viteza, Jordana Marušiča, Marka Lokarja, Jana Budina itd.

Med temi igralci je precejšnja razlika v letih in je praktično nemogoče, da bi jih združili v eno samo ekipo. Vsekakor če bi do tega prišlo, mislim, da bi se taka ekipa lahko povzpela celo do A2 lige, kjer bi nastopala tudi z dvema tujcema. Obstajajo pa finančne težave; so določene meje, preko katerih naša košarka ne more. Zato je pravilno, da najbolj talentirani igralci sprejmejo ponudbe prvoligaških klubov. Pred leti je sicer Jadran imel v svojih vrstah igralce, ki bi bili lahko brez težav nastopali v prvoligaških prvenstvih, vendar so vztrajali pri naši združenji ekipi prav iz ljubezni do slovenske košarke in zaradi velikega prijateljstva.

Ali obstajajo izgledi, da bi se ponovila Jadranova »zlata generacija«?

Pri nas je, žal vedno manj mladine, takratni talenti so bili med dru-

gim pravi fenomeni, zato je zelo težko, da bi prišlo do take generacije. Sicer pa se redno pojavljajo nadpovprečni posamezniki. Menim, da se bo zaradi manjšega števila košarkarjev zmanjšala tudi kakovost.

Kakšni so tvoji športni cilji.

Cilje sem v bistvu še dosegel. Košarke nikakor ne bi igral le iz ljubezni do tega športa: zame je zelo pomembna tudi zabava, prijatelji, družba. V ekipi se počutim zelo dobro, zato se bom ne glede na cilje ali na kakovost še dalje ukvarjal s tem športom.

(Dar)

***

Aktualen večer v DSI

Redni ponedeljkov večer v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bil 29. marca posvečen aktualni problematiki — zaostanitvi protislovenskega vzdušja v trenutku, ko se obnavljajo Osimski sporazumi. Govorili so deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, ki je predvsem poudaril, da moramo biti Slovenci v tem trenutku čimbolj enotni in da moramo vedno poudarjati zahtevo po recipročnosti, ko se govori o zaščiti naše manjšine, ter dr. Peter Močnik in prof. Samo Pahor, ki sta vprašanje orisala iz zgodovinskega in pravnega vidika.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

volucije Trsta spričo dogodkov na Balkanu. Srbi so izšli kot zmagovalci iz balkanskih vojn in so se pojavljali kot dejavnik, o katerem je bilo treba voditi račune. Giani Stuparich je Srbe navajal k poslanstvu zedinjevanja južnih Slovanov, kar bodo lahko dosegli s smotrno asimilacijo Slovencev in Hrvatov. Prezzolinijevo navdušenje pa je šlo še dalje. Izrazil je željo, da bi se naučil srbsčine, kajti s Srbi je Balkan — trdi Prezzolini — postal zanimiv za Evropo dela in kapitala, ki bo planila na Balkan, pometla z balkansko umazanijo in civilizirala balkanske barbarce. Nekaj podobnega je svoj čas Prezzolini svetoval tudi Slataperju, katerega je nagovarjal, naj se nauči slovenščine, da se bo tako lahko poglobil v miselnost slovenskih soseščanov. »Prednost je namreč na strani tistega, ki nasprotnika dobro pozna...«

O programskem načrtu za sodelovanje s Prezzolinijevo revijo piše Giani Stuparich: »S Scipiom Slataperjem in s svojim bratom Carlom smo napravili načrte za revijo *La Voce*, ki bi morala postati središče raznih evropskih narodov za njihove omike na skrajnem opazovališču Italije, odprtih vsem evropskim tokovom, kakršen je bil Trst. Področje dela smo si razdelili tako: Scipio osrednje civilizacije, Carlo zahodne, jaz pa vzhodne, to je slovenske. S Trstom bi imela Italija dejansko vlogo v veliki federaciji narodov, kakršna bi morala postati Avstro-Ogrska.«

Zdi se nam, da je ta program zelo podoben albertističnemu načrtu Cesara Balba. Albertisti so bili pristaši piemontskega kralja Carla Alberta, ki si je domišljal, da bo brez boja dosegel zedinjenje z deželami v severni Italiji, ki jih je zasedla Avstro-Ogrska. Nova Italija bi bila zato pripravljena podpreti Avstrije pri preusmerjanju njihove osvajalne politike na Balkanski polotok v smeri Bosne-Hercegovine. Ta načrt je prikazal Cesare Balbo v delu *Le speranze d'Italia*.

V tem smislu se je začelo sodelovanje tržaške trojke z revijo *La Voce*. Italijanska liberalna mladina v Trstu pa s tem ni soglašala. Po vrnitvi v Trst je

Giani Stuparich občutil, da je osamljen. Odklonili so ga, ko je prosil za sprejem v neki tržaški mladinski nacionalni krožek. Skoraj bi ga bil vrgel v morje. Slataper je k temu pripomnil, da bi takšni majhni človečki imeli v sebi tragično veličastje kakega Torquemada in prav gotovo pobesili vse ljudi, ki ne bi bili javno napravili veroizpovedi in kesanja.

Kljub temu je Giani Stuparich nadaljeval s pisanjem o prebujanju slovenskih narodov, začenši s Čehi. Fauro je dalje trdil, da gre za filozofski mazohizem, za poslanstvo levantincev brez hrbenice. Stuparich pa nazaj: »Ko nimamo drugih argumentov, nas napadajo, češ da smo avstrijakanti, medtem ko mi Tržačani govorimo o poslanstvu, ki mu je cilj medsebojno spoznavanje.« Stuparichu ni mar razpad Avstro-Ogrske, ampak se zanima za prebujanje narodov, ki v njej živijo, posebno za Čeha.

Giani Stuparich je nasprotoval trializmu, za katerega se je navduševal habsburški nadvojvoda in prestolonaslednik Franz Ferdinand. Obsojal je Avstro-Ogrsko, ker je pri tem pozabila na Češko. Slovenci, Hrvati in prečanski Srbi, to je Srbi, ki so živeli izven meja srbske države, še niso spadali v kategorijo državotvornih narodov (Bauer: Kulturnation!), kakršni so Čehi. Proces narodnega prebujanja naj bi bil pri narodih brez lastne zgodovine, kakršni so južni Slovani, počasnejši kot na Češkem, zato naj se njihova avtonomija obravnava v skladu s stopnjo, s katero so sposobni sami sebe upravljati. Elio Apih pri tem ugotavlja pri Stuparichu upoštevanje nekakšne hierarhije ne samo z vida stopnje zgodovinskega razvoja, ampak tudi glede na javno in mednarodno pravo, ki mora vselej voditi računa tudi o zgodovinskih pravicah, ki si jih je kak narod znal pridobiti. To velja posebno za narode na Balkanu, ki želijo, da bi jim priznali pravico do suverenosti. Prav zaradi teh razlogov je Stuparich nezaupljiv do Slovanov na obmejnem področju z italijansko kulturo.

(dalje)